

HENRYK ŚWIDZIŃSKI
(1904—1969)

PRZEWODNICZĄCY POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOLOGICZNEGO
W LATACH 1957—1969

W przededniu roku jubileuszowego geologia polska i Polskie Towarzystwo Geologiczne poniosło ciężką stratę. Dnia 23 czerwca 1969 r. zmarł dr Henryk Świdziński, wybitny geolog karpacki, profesor Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, członek korespondent Polskiej Akademii Nauk, członek honorowy Czechosłowackiego Towarzystwa Mineralogiczno-Geologicznego, członek korespondent Towarzystwa Geologicznego w Wiedniu. Członek naszego Towarzystwa od roku 1928, był czynnym członkiem Zarządu w latach powojennych, a od r. 1957 przewodniczył Towarzystwu. Tak długi okres kadencji prezesa wynikał z Jego wielkiego autorytetu i zaufania, jakim go obdarzali geologowie.

Urodzony w r. 1904, studia wyższe odbył na Uniwersytecie Warszawskim, na którym uzyskał stopień doktora (r. 1928), a następnie docenta (1937). Od r. 1930 pracuje w Państwowym Instytucie Geologicznym, który opuszcza w r. 1949, powołany na profesora geologii w Akademii Górniczo-Hutniczej. Śmierć poniósł podczas podróży naukowej na Krymie, koło Symferopola, odchodząc w pełni sił.

Pierwsze prace Henryka Świdzińskiego dotyczyły stratygrafii jury, głównie górnej, zachodniego zbocza Gór Świętokrzyskich. Systemem jurajskim interesował się do końca życia, publikując na ten temat jeszcze

niedawno kilka prac i uczestnicząc w międzynarodowych kolokwiach poświęconych jurze. Główną dziedziną Jego pracy były jednak Karpaty fliszowe. Z ważniejszych Jego osiągnięć należy wymienić zestawienie, uzupełnienie i odpowiednie zinterpretowanie zdjęć wykonanych przez różnych geologów w Karpatach środkowych. Trudne to zadanie wykonał Henryk Świdziński, pracując przez wiele lat w Karpatach, których znaczne połacie (okolice Krosna, Jasła, Gorlic, Nowego Sącza, Krynicy itd.) pokrył własnymi zdjęciami. Mapa, której opracowanie i wydanie opóźniły wypadki wojenne, została wydana w skali 1 : 200 000 w r. 1958.

Z wielu prac Zmarłego dotyczących geologii Karpat zasługują na uwagę Jego syntetyczne opracowania, miał bowiem zarówno umiejętność szczegółowej pracy analitycznej w terenie, jak też dar syntetycznego ujmowania problemów. Już z okresu młodzieńczego pochodzi ten typ rozprawy, pt. „Uwagi o budowie Karpat fliszowych”, będącej nową syntezą budowy strefy fliszowej po pracy prof. Jana Nowaka z r. 1927. Niezwykle cenną jest jego praca pt. „Słownik stratygraficzny Karpat północnych” (1947), w którym zebrał źródłowo wszelkie informacje dotyczące wprowadzonych w ciągu 100 lat nazw stratygraficznych ogniów fliszu, oświetlił je krytycznie i wykazał, które nazwy istotnie zasługują na utrzymanie, a które, będące bądź synonimami, bądź oparte na błędnych przesłankach, należy usunąć. Pracę tego rodzaju mógł wykonać geolog mający duże doświadczenie terenowe i zupełne opanowanie piśmiennictwa. Ważną pozycją Jego dorobku naukowego jest też opracowanie tektoniki wschodniej części Karpat, między Dunajcem a wschodnią granicą kraju, zawarte w I tomie wydanej przez Polskie Towarzystwo Geologiczne „Regionalnej geologii Polski”, poświęconym geologii Karpat. Praca ta, w której autor zawarł swe poglądy na tektonikę Karpat, jest w pewnej mierze tekstem objaśniającym do nieco później wydanej mapy.

Henryk Świdziński interesował się też budową pienińskiego pasa skałkowego, a zwłaszcza jego fliszową osłoną. Tym zagadnieniom poświęcił kilka prac w l. 1958—1961. Wykazał On, do pewnego stopnia potwierdzając dawne spostrzeżenia Wiktora Kuźniara, że po północnej stronie pasa skałkowego znajdują się utwory („seria rychwałdzka”) odrębne od kompleksu magurskiego, a zbliżone do fliszu podhalańskiego. Te spostrzeżenia mają duże znaczenie dla rozpoznania stosunku płaszczowiny magurskiej do pasa skałkowego, jak również naświetlają zagadnienie stosunku fliszu podhalańskiego do pasa skałkowego i jednostki magurskiej.

Prof. Świdziński był wybitnym znawcą zagadnień naftowych i wód mineralnych. Jemu zawdzięcza Krynica nawiercenie nowych źródeł mineralnych.

Jako profesor Akademii Górniczo-Hutniczej, wychował i skupił koło siebie grupę młodych geologów, którzy osiągnęli istotne wyniki w swych pracach badawczych.

Na tym miejscu należy podkreślić Jego szczególne zasługi dla Polskiego Towarzystwa Geologicznego. Pod Jego długoletnim (1957—1969) przewodnictwem (tylko profesor Jan Nowak równie długo przewodniczył Towarzystwu w okresie międzywojennym), Towarzystwo rozszerzyło znacznie swą działalność, w pewnej mierze przekształcając swą strukturę przez tworzenie licznych a bardzo aktywnych sekcji specjalistycznych. Jako przewodniczący Towarzystwa brał udział prof. Świdziński w przygotowaniach do obchodu jubileuszowego Towarzystwa, którego niestety nie doczekał.

Marian Książkiewicz

RÉSUMÉ

La veille de son anniversaire, La Société Géologique de Pologne subit une grande perte. Le professeur Henryk Świdziński, célèbre géologue carpathique, professeur de l'Académie des Mines et de Sidérurgie à Cracovie, membre-correspondant de l'Académie Polonaise des Sciences, membre honoraire de la Société Minéralogique et Géologique de Tchécoslovaquie, membre-correspondant de la Société Géologique à Vienne, est mort.

Né en 1904, il fait ses études à l'Université de Varsovie. D'abord il travaille au Service Géologique de Pologne; en 1949 il est nommé professeur de Géologie à l'Académie des Mines. Ses premiers travaux concernaient la stratigraphie du Jurassique de la partie occidentale de la Montagne de la St^e Croix, mais c'étaient les Carpathes flyscheuses qui constituaient le domaine principal de ses études. Il faut citer parmi ses oeuvres les plus intéressantes le traité synthétique sur la structure tectonique des Carpathes flyscheuses intitulé „Remarques sur la structure des Carpathes flyscheuses”, „Dictionnaire stratigraphique des Carpathes Septentrionaux” dans lequel il a ramassé et présenté d'une manière critique toutes les informations concernant la terminologie stratigraphique, créés pendant 100 ans, la carte géologique des Carpathes centrales, la présentation de la tectonique des Carpathes entre Dunajec et la frontière orientale du pays, qui se trouve dans le premier volume de la „Géologie régionale de la Pologne”.

Ses travaux concernant les Klippes de Pieniny présentent le problème du rapport entre la nappe de Magura et les Klippes de Pieniny et aussi de celui entre le flysch de Podhale et la zone de Pieniny.

Il faut souligner les grands services que le professeur Świdziński a rendus à la Société Géologique de Pologne. Sous sa longue direction la Société a développé son activité, le nombre de ses sections a augmenté, de nouvelles sections spécialisées très actives se sont constituées, la bibliothèque de la Société s'est enrichie.

traduit par M. Świątkowska

Marian Książkiewicz